

vljanjem sa gledišta efikasnosti i demokracije, gdje uglavnom analizira radne organizacije što djeluju na osnovu participativnog socijalnog sistema i one što djeluju na osnovu autokratskog socijalnog sistema.

Veljko Rus javlja se sa 3 napisa u kojima izlaže o sociološkim aspektima odgovornosti rukovodioca, sistemima komuniciranja te praksi rukovođenja i strukturi moći u radnim organizacijama. U prvom tekstu autor daje analizu kako atraktivnih i repulzivnih činilaca položaja rukovodioca, tako i analizu motiva radnika intelektualnih zanimanja s obzirom na prihvaćanje odnosno neprihvaćanje rukovodećeg položaja. Autor iznosi vrlo interesantnu i pomalo simptomatičnu konkluziju iz koje se nazire da su u radnika intelektualnih zanimanja repulzivni motivi naglašeni i primarniji s obzirom na atraktivne kad se radi o sudjelovanju na radnim mjestima rukovodioca. U »dilemi« izbora intelektualac se radije opredjeljuje za rad koji je u domeni njegovih stručnih znanja.

Uz koautorstvo sa J. Jerovšekom, Stane Možina javlja se i sa dva samostalna rada od kojih jedan predstavlja istraživanje o očekivanju i zadovoljstvu poslom rukovodećih kadrova, a drugi govori o mijenjaju suvremene organizacije, gdje određuje cilj, organizacijsku kulturu i interakciju kao osnovne preduvjete mijenjanja i uspješne poslovnosti radne organizacije.

Josip Obradović sa psihosociološkog aspekta tretira fenomen odnosa radnika prema radu, te tehničke razine proizvodnje. Između ostalog, autor promatra zadovoljstvo radnika radom na tri različite razine proizvodnje; na zanatskoj, mehaniziranoj i automatiziranoj, te na osnovu vrlo preciznih empirijskih mjera iznosi vrlo interesantne rezultate, ostavljajući otvoreno pitanje automatizacije i humanizacije, pledirajući za što većim brojem istraživanja na temelju kojih bi se mogli donijeti decidirani zaključci o odnosu tehničkog nivoa proizvodnje, participacije i mogućnosti humanizacije rada.

Živan Tanić objavljuje napis o tradiciji i industrijalizaciji u kojem iznosi stav da uvriježeno stanovište o inhibitornom djelovanju tradicionalnog kulturnog naslijeđa nije uvijek opravdano. Smatra da u tom tradicionalnom kulturnom naslijeđu ima obilje humanih pretpostavki i vrednota, koje bi, štoviše, bilo racionalno iskoristiti za bolje razvijanje vrednota industrijskog i socijalističkog društva.

Valja napomenuti da je knjiga prvenstveno namijenjena studentima društvenih znanosti, ali se ne smije apstrahirati ni to da je ona nadasve dobro došla mladim sociolozima, psiholozima, politolozima, kojima u svakodnevnom radu može i treba služiti ne samo kao teoretsko polazište nego i kao empirijski poticaj.

I na kraju nešto o naslovu. Smatramo da je naslov možda jedina nesretna strana ove knjige. Čitalac je u prvom kontaktu s knjigom doveden u zabludu misleći da se radi o udžbeniku. Knjiga predstavlja zbornik radova iz područja industrijske sociologije, pa se tako naprosto mogla i zvati; ili, budući da tretira osnovne sociološke fenomene radne organizacije, mogla je napr. imati naziv »Odabrane sociološke teme iz radne organizacije«. Pomalo je čudno da skupina vodećih jugoslavenskih sociologa iz područja sociologije rada nije mogla naći sretniji naslov knjizi inače vrijednoj, kakvih možemo, samo poželjeti što više u sociološkoj literaturi.

Durđa Jureša-Persoglio

Esad Ćimić:

DRAMA ATEIZACIJE

(Religija, ateizam i odgoj)

Religija je u našem društvu podosta vremena bila »zabranjena tema«, tako da se malo o njoj govorilo, a još manje pisalo. Razloge takvom stanju pretpostavljam da znamo. I rezultati toga i takvog rada smatram da su nam dobro poznati. Imamo, naime, s jedne strane dobar dio i starih i mladih »zainteresiranih« za religiju i religioznu stvarnost i realnost, a s druge strane imamo vrlo malo ili nemamo nikakvih sredstava, čak ni popularne literature, koja bi na adekvatan i suvremen način objašnjavala neke teme i probleme vezane uz religiju i religioznost i sve ono što uz te probleme nužno ide.

Ovo osobito dolazi do izražaja kada imamo u vidu naše društvo, koje je pravi poligon za društvena istraživanja i razjašnjavanja. U tom kontekstu onda i istraživanja i objašnjavanja religije i religioznosti zauzimaju svoje izuzetno, ali odgovarajuće mjesto.

Jedno takvo istraživanje i teorijsko razmatranje religije i religioznosti na našem tlu predstavlja nam i knjiga Esada

Čimića — »Drama ateizacije«. — U njoj nam autor na vrlo pristupačan, ali i znanstven način, omogućava da religiju, kao i njenu suprotnost-ateizam shvatimo na odgovarajući način, i to u onim dimenzijama u kojima to oni odista i zaslužuju. U knjizi se ne govori »niti za, niti protiv religije, nego o religiji«, što znači da je autor nastojao maksimalno biti objektivan, a u čemu je svakako i uspio. Smatramo stoga da će svatko onaj tko knjigu pročita, o religiji razmišljati na jedan ozbiljniji i, rekli bismo, odgovorniji način.

»Drama ateizacije« sastavljena je iz tri dijela, svaki od kojih za sebe predstavlja jednu cjelinu, ali i svi zajedno imaju zajedničku karakteristiku po kojoj cijelo djelo biva zaokruženo i u potpunosti cjelovito.

U prvom se dijelu govori o sociološkom pristupu religijskom fenomenu i njegovoj višeznačnosti, te o načinima i oblicima njegove interpretacije. Posebno se tu doimaju napisi o religiji kao psihičkoj činjenici, zatim religiji kao socijalnoj činjenici i religiji kao moralnoj činjenici.

»Naša generacija je preko noći postala pseudoateistička. Došao je čas kada je to trebalo racionalizirati, a to je tegoban napor, kome je teško sagledati kraj« — piše autor Esad Čimić, rasvjetljavajući tako situaciju u kojoj se nalazi naše društvo i, shodno tome, položaj religije i religioznosti uopće u njemu.

To je drugi dio knjige u kojem se govori o elementima religijske svijesti suvremenog Jugoslavena, gdje su prezentirani neki rezultati pojedinih istraživanja o religiji i religioznosti. Tu svakako treba istaći napis o — danas vrlo aktualnoj temi — odnosu organizacije Saveza komunista prema religiji. Isto tako vrlo je informativan i poticajan napis o samoupravljanju i religiji, gdje dominira mišljenje da samoupravljanje na jedan specifičan način onemogućava religiju i oduzima joj slobodni životni prostor.

Treći dio knjige zahvaća vrlo kompleksno područje problema odgoja i religije u kojem se govori o nekim osnovnim proturječnostima suvremenog društva i problema omladine u njemu. Omladina je uvijek, pa tako je i danas, otvorena prema svim problemima. Ni otvorenost prema religiji nije nikakav novum i nepoznаница, pa je utjecaj religije na našu omladinu relativno vrlo značajan.

Danas u Jugoslaviji, grubo govoreći, imamo jednu trećinu mladih, koji sami sebe smatraju religioznima, i koji, shodno tome na neki način podliježu utjecaju Crkve kao institucionalizirane religije.

U tom kontekstu valja razmatrati i položaj škole, kao i njene zadatke i mogućnosti realizacije zacrtanih zadataka, a koji svakim danom bivaju sve opsežniji i složeniji.

To bi bilo vrlo kratko i sažeto govorenje o opsežnom materijalu, koji se nalazi u ovoj knjizi, a kojeg je prava šteta ne proučiti temeljito i na neka od mnogobrojnih postavljenih pitanja pokušati i sam odgovoriti. Knjiga je, naime, pisana izazovno i polemički, pa je čitatelju pravi užitak podrobno razmatrati pojedina poglavlja, te tako dopunjavati ili mijenjati svoje postojeće stavove i znanje o religiji i problemima vezanim uz nju.

Knjiga je izašla u nakladi Zavoda za izdavanje udžbenika u Sarajevu 1971. godine.

Ivica ŠKARIĆ

Stanko Petković i

Ivan Magdalenić:

ELEMENTI SOCIJALNE PSIHLOGIJE

Kućna tiskara Sveučilišta u Zagrebu

Iako se danas sve više razvijaju i u nastavu uvode granične discipline, studenti su još uvijek nedovoljno opskrbljeni domaćom literaturom, a posebno udžbenicima iz tih područja. Jedna od takvih disciplina je i socijalna psihologija koja se predaje i na Pravnom fakultetu u Zagrebu, gdje je i tiskan udžbenik »Elementi socijalne psihologije« namijenjen studentima tog fakulteta. Taj je udžbenik komplementaran s već postojećim udžbenikom »Osnove socijalne psihologije za studente prava«, od dra Borisa Sorokina. Oba teksta čine cjelovito gradivo jedinstvenog kolegija, tako da novi udžbenik predstavlja prilično olakšanje studentima.

Knjiga je podijeljena u četiri poglavlja od kojih je prvo, drugo i četvrto napisao dr S. Petković, a treće I. Magdalenić. U prvom poglavlju pod naslovom »Neke propozicije iz opće teorije ponašanja« autor objašnjava više osnovnih i prethodnih pojmova potrebnih za razumijevanje i lakše praćenje ostalih dijelova materije. Drugo poglavlje, »Ličnost i kulturni utjecaji«, sastoji se od četiri odjeljka: 1. Ličnost (definiranje pojma, psihoanalitička koncepcija ličnosti, revizije